

*She who once was the
helmet-maker's
beautiful wife
(Love Theater)
Foto B. van Dantzig*

die manier te laten ontvlammen (lacht). Ritsaert ten Cate (Mickery, Amsterdam) bezocht ons vaak in Hongarije en hielp ons, promoveerde ons. Hij oefende heel wat druk op me uit om terug te keren en op de een of andere manier maakte hij me duidelijk dat *freak* zijn in Hongarije en al die verschillende dingen doen voor al die mensen die lederen schoenen en meer goederen wensten, dat dat de situatie veranderde en druk op de regering zette. Het is niet de regering die op al die veranderingen heeft aangestuurd, de mensen herwonnen hun verstand en nu zijn het de goederen*freaks* die heel tevreden zijn. Ik weet het niet, ik ben er heel nieuwsgierig naar."

ST : "Gedurende de voorbije vier, vijf maanden, zei ik Peter bijna voortdurend dat in het Oosten de dingen zich openden en dat hij moest terug gaan om een stuk te maken. Hij weigerde. Maar eigenlijk weigerde ik de feiten terwijl hij ze kende."

PH : "In feite een combinatie van communistisch autoritaire én autoritaire Hongaarse Hongaren. Ondertussen was deze man (Seth Tillesh) bezig de USA te verraden, wou naar Moskou, dwong me om een communist te worden."

Op dit ogenblik ontstaat er zoiets als een nieuwe wereldorde...

ST : "Wereldorde?"

PH : "Het probleem is zo historisch, zo complex en zo abstract, terwijl het leven uit zoveel dingen tussen twee of drie personen bestaat. Misschien was het dit : een engel daalde af naar de aarde, terwijl iedereen sliep. Toen de mensen ontwaakten was de engel weg. Iedereen ging opnieuw uit werken. Verder bleef alles hetzelfde. Het dagelijkse leven zal wellicht verbeteren, er is geen Big Brother meer, geen vader die zegt wat te doen en wat te denken. Als je vele jaren in het gips hebt doorgebracht en het gips wordt verwijderd, dan zak je in elkaar. Dat gebeurt er nu, economisch en geestelijk, de zelfmoord- en misdaadcijfers stijgen ongelooflijk. Verwijder het gips en alles doet pijn. Maar de eerste vraag blijft : waarom moest dat gips aangebracht worden?"

Zou je weer in Hongarije willen werken ?

PH : "Ik heb er nooit over nagedacht. Wat weet ik daarvan, nu, op dit ogenblik ? Ik weet het echt niet. Ik heb geen status in deze wereld die me verbiedt wat dan ook te doen, wanneer

dan ook. Dus, waarom niet. Ondertussen ben ik evengoed een huurling, een culturele huurling. Er zit zoveel toeval tussen. Het gebouw waar we spelen heeft mijn vader gebouwd. Aan de overkant, bij de rand van het park, staat het huis waar ik tot mijn zeventwintigste heb gewoond. De tijd die we ginds zullen doorbrengen is zo kort dat we uitsluitend op die plek zullen blijven. Misschien zal ik hier en daar op een deurbel duwen en de kleine huizen zien waar ik iedereen kende. Ik herinner me dat ik als kind overal kon binnenlopen, er was geen enkele deur op slot. Het is iets zeer vreemd, zoiets als een tijdsapsule. Ik vermoed dat er iets vreemds zal gebeuren."

ST : "Het moest dit stuk zijn dat ons zou terugbrengen. Dat is opnieuw een antwoord op je allereerste vraag. Nu komen de bijzonderheden in Peters leven op de voorgrond. En zo is het vaak met hem. Ik vroeg : "Peter, ben jij een jood ?" Hij antwoordde negatief. Pas anderhalf jaar later realiseerde ik me wat voor een grap dat was. Ik ging verder en vroeg hem hoe Squat ontstaan was. Hij vertelde me dat hij en een andere man Squat gesticht hebben terwijl ze in een tank door Tsjechoslowakije reden, in het jaar 1968. Ik hou van die verhalen."

PH : "Wel, de leugen heeft net zoveel waarde als de waarheid."

ST : "Dat is de clou van het stuk, dat is wat we willen vertellen. We zijn er ons van bewust dat het stuk een soort van hologram is, scherper nog, een fractogram. Elk onderdeel is hetzelfde als het geheel. We zeggen hetzelfde opnieuw en opnieuw doorheen het stuk, weliswaar op verschillende manieren. Nu, terwijl we reizen, realiseren we ons dat het stuk zich

fragmenteert tot buiten de betekenis. Er is net zoveel relevant materiaal buiten als binnen het stuk."

PH : "Voor de première brak Seth zijn been. Ik dacht : verstopt het gips, a.u.b., het publiek zal er te veel betekenis aan toekennen."

Over het laatste deel van het stuk : wat is de betekenis van de grappen ? De man in het wit, is het een soort van bevrijding ?

ST : "Ik denk dat het een goed idee is om dat laatste zoveel al mogelijk te vermijden. Het stuk zal veel plezieriger zijn, als men geen strikte betekenis oplegt aan de gebeurtenissen in de voorstelling. Peter zei : "Ik zal een paar grappen vertellen en dan zing ik een begrafenislied." Dat vond ik zeer zinvol, het lijkt een beetje op mijn leven : een grap, een begrafenis, een grap. Dus, grappen zonder *punchlines* want wij, noch het leven leveren *punchlines*. Voor mij is het overduidelijk : de laatste scène is het hele stuk in vijf minuten. Het is een andere manier om het stuk te vertellen. "

PH : "In de tekst staat het aangeduid als een apart bedrijf. Het is het voortzetten van het stuk. Het kan ook langer. Ik had dit idee al jaren geleden uitgewerkt en gespeeld en vond het nu ook bruikbaar. Ik dacht dat dat ene begrafenislied het hele stuk kon bepalen. We hebben het niet gerepeteerd, ik voelde er niets voor omdat de kunstmatigheid van een kostuumwissel gedurende de voorstelling me ongemakkelijk maakt. Daarom ook dat ik eigenlijk niet wil dat het goed werkt, voor mij tenminste, en dus vergis ik me, vergeet strofes, zing slecht."

ST : "Het publiek hier lacht zich hysterisch. Het is ongewoon dat dit soort